

РЕЦЕНЗІЯ

професора кафедри професійного, неолімпійського та адаптивного спорту
Національного університету фізичного виховання і спорту України,
доктора наук з фізичного виховання і спорту,
професора Когут Ірини Олександрівни
на дисертаційну роботу Яанг Тангксун за темою
«Сучасні тенденції розвитку важкої атлетики в Китаї
з урахуванням світових і національних особливостей»,
що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії
з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка,
за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт

Актуальність обраної теми. Важка атлетика – це вид спорту, який протягом останні трьох століть є одним із важливих засобів формування і розвитку сили та інших фізичних якостей для населення Китаю.

Здобутки китайських важкоатлетів на чемпіонатах світу свідчать про те, що на сьогодні вони є однією з найкращих команд світу. Зокрема, підсумки участі китайських важкоатлетів на Іграх Олімпіад із 2000 по 2021 роки підтверджують, що вони є найсильнішою збірною командою у світовій важкій атлетиці, з найбільшою кількістю виграних олімпійських нагород. Важкоатлети національної збірної команди Китаю за останні п'ять Ігор Олімпіад вибороли 42 олімпійські нагороди, серед них 31 золоті медалі, 10 срібних та одну бронзову медалі.

Одним з основних чинників значних успіхів на міжнародних змаганнях важкоатлетів Китаю є функціонування високоефективної п'яти рівневої системи олімпійської підготовки спортсменів: від груп початкової підготовки в юнацьких спортивних школах до підготовки представників елітної групи збірних команд країни в провідних спортивних центрах. За станом на 2019 р. у Китаї нараховується близько 510 аматорських спортивних шкіл з важкої атлетики, із загальною кількістю підготовлених важкоатлетів 11 тис. (приблизно 5500 важкоатлетів-юнаків та юніорів та 5500 важкоатлеток дівчат та юніорок), в яких працюють понад 1300 тренерів.

Враховуючи вище зазначене, слід підтвердити необхідність дослідження наявних резервів у формуванні системи знань щодо особливостей виникнення та становлення важкої атлетики в Китаї, а отже і своєчасність і актуальність наукового дослідження Яанг Тангксун за темою «Сучасні тенденції розвитку важкої атлетики в Китаї з урахуванням світових і національних особливостей».

Дисертаційну роботу виконано на кафедрі спортивних єдиноборств та силових видів спорту відповідно до Плану науково-дослідної роботи Національного університету фізичного виховання і спорту України на 2016–2020 рр.» за темою 2.26 «Управління тренувальним процесом кваліфікованих спортсменів у силових видах спорту та єдиноборствах на основі сучасних технологій моделювання та контролю основних характеристик підготовки» (номер державної реєстрації 0116U001621) та Плану науково-дослідної роботи Національного університету фізичного виховання і спорту України на 2021–2025 рр. за темою 2.6 «Науково-методичний супровід тренувальної та змагальної діяльності кваліфікованих спортсменів у єдиноборствах та силових видах спорту» (номер державної реєстрації 0121U108940). Внесок здобувача полягає в узагальненні національного досвіду щодо сучасних тенденцій розвитку важкої атлетики в Китаї та системи підготовки спортсменів високої кваліфікації в країні.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Усі наукові положення та висновки, які сформульовані у дисертації, достатньою мірою обґрунтовані експериментальними даними, відповідають меті та завданням роботи.

Досягнення мети дослідження (обґрунтування сучасних тенденцій розвитку важкої атлетики в Китаї з урахуванням закономірностей підготовки важкоатлетів високої кваліфікації, національних і світових особливостей) передбачає поступове вирішення чотирьох завдань:

1. Проаналізувати умови виникнення та становлення важкої атлетики в Китаї з урахуванням світових тенденцій розвитку виду спорту на основі даних науково-методичної літератури, мережі Інтернет і передової

практики.

2. Узагальнити національний досвід і сучасний стан розвитку важкої атлетики Китаю на міжнародній арені з урахуванням гендерних і конституційних особливостей спортсменів.

3. Визначити основні чинники функціонування спорту вищих досягнень в Китаї за показниками змагальної діяльності елітної групи важкоатлетів.

4. Обґрунтувати закономірності підготовки важкоатлетів високої кваліфікації в країні на найближчу перспективу з урахуванням світових та національних особливостей.

Достовірність отриманих результатів ґрунтується на достатній тривалості дослідження, значній кількості досліджуваних спортсменів, експертів, належному опрацюванні джерельної бази (202 інформаційних джерела). В роботі коректно використано методи наукового дослідження.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що дисертантом уперше: визначено умови виникнення та становлення важкої атлетики в Китаї, до яких належить: інтенсифікація процесів підготовки спортсменів; розповсюдження нових видів спорту; зростання популярності силових видів спорту; збільшення кількості спортсменів, які займаються видом спорту; популяризація виду спорту через систему міжнародних і національних спортивних федерацій, що призвело до підвищення рівня конкуренції серед атлетів на міжнародній арені, а також до комерціалізації виду спорту; досліджено тенденції змін, що відбулися у процесі розвитку важкої атлетики в Китаї, як виду спорту, що виникли за останні 25-30 років, узагальнено сучасні підходи щодо розвитку виду спорту в країні, а також виділено основні проблеми, що гальмують їх розвиток через відсутність сучасних спортивних залів, не завжди ефективну систему управління видом спорту, недостатнє фінансування підготовки та відновлення спортсменів, відсутність цільових програм розвитку виду спорту; недоліки медичного та науково-методичного забезпечення підготовки елітної групи важкоатлетів

країни; узагальнено національний досвід і сучасний стан розвитку важкої атлетики Китаю шляхом аналізу динаміки досягнень спортсменів на міжнародній арені з урахуванням статевих та конституційних особливостей; встановлено основні чинники функціонування спорту вищих досягнень в Китаї та структуру підготовки важкоатлетів високої кваліфікації за основними показниками змагальної діяльності на міжнародних змаганнях (співвідношення змагальних вправ між собою, величини стартових результатів на міжнародних змаганнях, рівень реалізації досягнень на змаганнях, рівень міжнародної конкуренції у змагальних дисциплінах, морфологічні характеристики довжини тіла у межах вагової категорії), порівняно з найсильнішими важкоатлетами світу; встановлено вікові межі та терміни досягнення спортивних результатів призерами чемпіонатів світу та Ігор Олімпіад елітної групи важкоатлетів Китаю (чоловіки і жінки) різних груп вагових категорій, що стосувалися віку початку занять, термінів досягнення рекордних результатів на національних та міжнародних змаганнях, тривалості спортивної кар'єри та віку під час її завершення на основних етапах багаторічної підготовки; обґрунтовано сучасні тенденції розвитку важкої атлетики в Китаї на основі закономірностей підготовки важкоатлетів високої кваліфікації із врахуванням проблем, що гальмують цей процес у провідних спортивних центрах країни, шляхом суттєвого покращення роботи у напрямі науково-методичного, медичного та інформаційного забезпечення підготовки важкоатлетів високої кваліфікації; доповнено і систематизовано цілісну систему наукових знань щодо необхідності об'єднання питань спортивної кар'єри важкоатлетів елітної групи країни з системою отримання освіти, підготовки до трудової діяльності у сфері фізичної культури і спорту, що була сформована на основі теоретичного аналізу та узагальнення тенденцій розвитку інфраструктури соціально-економічного характеру в країні, а також національних і етнічних особливостей важкоатлетів Китаю.

Практичне значення результатів дослідження полягає у науково-методичному обґрунтуванні наукових положень і висновків щодо шляхів розвитку важкої атлетики в Китаї, які відносяться до організаційних, фінансових, матеріально-технічних, нормативно-правових, науково-методичних та інформаційних чинників забезпечення підготовки елітної групи спортсменів до міжнародних змагань. Рекомендації та пропозиції можуть слугувати підставою для формування стратегії розвитку силових видів спорту в країні, а також будуть корисними для тренерів і спортсменів країни, що працюють у сфері фізичної культури і спорту та національних федераціях із силових видів спорту.

Матеріали дисертаційної роботи за історичними, організаційно-управлінськими, правовими і соціально-економічними аспектами функціонування важкоатлетичного спорту рекомендовані для впровадження в освітній процес студентів та магістрантів Китаю та України в межах навчальних дисциплін «Теорія і методика тренерської діяльності в обраному виді спорту» (важка атлетика, пауерліфтинг і гирьовий спорт).

Основні положення і результати досліджень були впровадженні в навчально-тренувальний процес фізкультурно-спортивних закладів освіти Китаю та України у період 2018-2022 рр.: у навчально-тренувальний процес Чендуського спортивного університету, м. Ченду; у практику підготовки спортсменів збірної команди з важкої атлетики Південно-західного університету м. Чунцин; у практику підготовки спортсменів збірної команди з важкої атлетики та Веньцзянського району м. Ченду; у навчально-тренувальний процес Сичуанського спортивного професійного коледжу, м. Сичуань; у систему підвищення кваліфікації тренерського складу та спортивних фахівців України шляхом участі в роботі науково-практичних конференцій і семінарів за планом роботи Федерації важкої атлетики України та опублікування матеріалів досліджень.

Оцінка змісту дисертації та її основних положень. Дисертаційна робота має логічну структуру, що відповідає вимогам, та складається з анотації

(українською та англійською мовами), списку публікацій здобувача за темою дисертації, вступу, п'яти розділів, висновків, практичних рекомендацій, списку використаних джерел та додатків.

У вступі обґрунтовано актуальність дисертаційної роботи, зв'язок роботи з науковими програмами, темами, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, представлено методологію дослідження, рівень наукової новизни і практична значимість роботи, відображено особистий внесок автора, наведено дані про апробацію роботи та впровадження отриманих результатів у практику, подано інформацію про публікації, структуру та зміст роботи.

У першому розділі «Характеристика історичних передумов формування важкої атлетики в Китаї у XIX та XX століттях» представлено узагальнення наукової інформації щодо особливостей формування важкої атлетики в стародавні часи; визнання важкої атлетики Китаю на міжнародному рівні; здобутків сучасної китайської важкої атлетики у другій половині XX ст.

Здобувачем з'ясовано, що умови виникнення та становлення важкої атлетики в стародавньому Китаї були сформовані в процесі еволюції людини від первісного суспільства, до поступового його розвитку, заснованого на засобах праці, військових діях та бойових мистецтвах. Наприкінці XIX століття набуло популярності циркове мистецтво, де під час акробатичних вистав та циркових номерів широко використовувались силові вправи з обтяженнями для жонглювання та переміщення ваги на відстань з метою демонстрації своїх силових можливостей.

Після визнання важкої атлетики Китаю міжнародними організаціями з'явився додатковий стимул для популяризації цього виду спорту із залученням спонсорів із бізнесу та іноземних фахівців в якості тренерів. Це також сприяло реформуванню шкільного фізичного виховання країни шляхом включення до нього занять із важкоатлетичними вправами.

Етапи розвитку традиційної важкої атлетики до моменту створення сучасного конкурентно-спроможного виду спорту були повільними через

політичні негаразди керівництва Китаю та зміни рівнів соціального розвитку населення країни. Але в 1950-1990-і рр. важка атлетика Китаю поступово інтегрувалась до міжнародного спортивного товариства, швидко розвивалась та стала однією з найсильніших на світовій важкоатлетичній арені.

Аналіз наукової літератури дозволив виявити ступінь вивченості досліджуваної проблеми. Здобувачем на основі аналізу даних спеціальної літератури з'ясовано, що враховуючи історичні особливості, традиції і сучасні досягнення розвитку важкої атлетики у Китаї, потребують більш детального вивчення тенденції розвитку даного виду спорту з урахуванням світових та національних особливостей.

У **другому розділі** «Методи та організація дослідження» для реалізації поставлених у дисертаційній роботі мети і завдань автор охарактеризував комплекс взаємообумовлених методів дослідження: узагальнення даних науково-методичної літератури, інформаційних ресурсів мережі Інтернет та документальних джерел; біографічний, ретроспективний і порівняльно-історичний методи; соціологічні методи (опитування експертів); педагогічні методи спостереження щодо аналізу та синтезу показників змагальної діяльності в системі спортивних досягнень важкоатлетів різної статі елітної групи на етапах багаторічного вдосконалення; методи математичної статистики. Організація дослідження була побудована у три етапи, на кожному з яких послідовно розв'язувалися поставлені наукові завдання.

У **третьому розділі** «Тенденції досягнення важкоатлетами Китаю високих спортивних результатів на міжнародній арені» представлено результати участі китайських важкоатлетів на Іграх Олімпіад із 2000 по 2021 рр. Важкоатлети національної збірної команди Китаю за п'ять Ігор Олімпіад у XXI ст. (2000–2021 рр.) вибороли 42 олімпійські нагороди, серед них 31 золоті медалі (73,8 %), 10 срібних та одну бронзову медалі. Незначну перевагу за виграними олімпійськими нагородами на найвищому міжнародному форумі – на Іграх Олімпіад мають важкоатлети-чоловіки

Китаю: 24 медалі (57,1 %), а у жінок 18 медалей (42,9 %).

Найбільш успішно на Іграх Олімпіади 2020 р. в Токіо виступили збірні команди Китаю (із 8 ліцензій, реалізовано 100 %), Італії, Індонезії, Домініканської Республіки (із 3 ліцензій реалізовано 2 – по 67,0 % відповідно). Невдало на цих Іграх Олімпіади виступили спортсмени таких країн: Республіки Кореї (7 ліцензій, реалізація 0), Іспанії, Франції, Куби (по 3 ліцензії, реалізація 0).

Серед усіх країн-учасниць Ігор Олімпіади 2020, найбільшу кількість медалей у чоловіків вибороли: Китай – 4 золоті, Грузія, Венесуела, Індонезія, Італія – по 2 медалі, відповідно. У жінок найбільш успішно виступили збірні команди Китаю – 4 медалі (3 золоті та 1 срібна), Еквадору, Тайваню, США (по 2 медалі).

Таким чином, підсумки участі китайських спортсменів на Іграх Олімпіад із 2000 по 2021 рр. свідчать про те, що вони залишаються найсильнішою національною збірною командою з важкої атлетики на світовій важкоатлетичній арені з найбільшою кількістю виграних олімпійських нагород.

У **четвертому** розділі «Сучасний стан спорту вищих досягнень та структура олімпійської підготовки важкоатлетів Китаю» представлено характеристику п'яти рівневої системи олімпійської підготовки важкоатлетів: від груп початкової підготовки в юнацьких спортивних школах до підготовки елітної групи важкоатлетів збірних команд країни в провідних спортивних центрах країни.

Автором зазначено, що всі компоненти програми підготовки спортсменів-важкоатлетів Китаю спрямовані на досягнення найкращих результатів саме на Іграх Олімпіад. Досягнення важкоатлетів Китаю елітної групи на міжнародній арені здобуті завдяки таким головним компонентам, що складають певні закономірності підготовки важкоатлетів країни до міжнародних стартів на найближчу перспективу з урахуванням світових та національних особливостей.

Здобувачем окреслені основні закономірності підготовки важкоатлетів високої кваліфікації Китаю, що суттєво впливають на покращення показників змагальної діяльності елітної групи спортсменів на найближчу перспективу: оптимальна тривалість багаторічної підготовки, оптимальні вікові межі для досягнення найвищих результатів, високі терміни зростання спортивних досягнень на етапах багаторічного вдосконалення, збереження модельної величини співвідношення змагальних результатів у вправах, високий рівень реалізації змагальних досягнень під час міжнародних стартів, досягнення запланованих результатів у певних вагових категоріях за умови високого рівня конкуренції на міжнародних змаганнях, відповідність довжини тіла спортсменів певній ваговій категорії. Система олімпійської підготовки важкоатлетів Китаю елітної групи побудована на чіткій та сучасній періодизації підготовки, що передбачає показ найвищого для спортсмена спортивного досягнення на головних змаганнях річного макроциклу, не зважаючи на велику кількість міжнародних стартів у провідних важкоатлетів збірної команди країни – 6–8 змагань на рік.

У ході проведення дослідження щодо термінів становлення спортивної майстерності в певних вікових межах у найсильніших важкоатлетів світу здобувачем виявлено, що жінки проходять перші етапи багаторічного вдосконалення швидше за чоловіків (у середньому на два роки), але вони витрачають більше часу на виконання спортивно-класифікаційного нормативу майстра спорту міжнародного класу та досягнення етапу максимальної реалізації індивідуальних можливостей. Така тенденція спостерігається як у найсильніших важкоатлетів світу з різних країн, так і у найсильніших важкоатлетів Китаю елітної групи.

У п'ятому розділі представлено аналіз та узагальнення результатів дослідження. На підставі цього сформульовано наукові положення, що є новими даними, доповнюють та підтверджують існуючі відомості.

На основі виконання поставлених у роботі завдань і отриманих

результатів автор формулює висновки, які узгоджуються з даними, наведеними в основних розділах роботи, і дозволяють судити про ступінь виконання поставлених завдань і досягнення мети роботи. Роботу завершують практичні рекомендації, додатки та список використаних джерел.

Повнота викладу наукових результатів в опублікованих працях.

Результати роботи повною мірою відображено в наукових публікаціях. За темою дисертаційного дослідження опубліковано 12 наукових праць: 4 статті в наукових виданнях з переліку наукових фахових видань України, одне з яких проіндексоване у базі даних Scopus (Q4); 2 публікації апробаційного характеру, 5 публікацій додатково відображають наукові результати дисертації.

У дисертаційній роботі відсутні порушення академічної доброчесності, робота містить результати власних досліджень, використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Зауваження щодо змісту та оформлення дисертації.

Дисертаційне дослідження виконано на належному науковому рівні, проте окремі положення мають дискусійний характер та потребують корекції чи уточнень. У контексті викладеного вище доцільно зробити такі зауваження та пропозиції:

1. Розділ 1 містить ґрунтовний аналіз науково-методичної літератури, інформаційних ресурсів мережі Інтернет та документальних джерел. Проте представлений матеріал в недостатній мірі підкріплений посиланнями на авторів.

2. Розділ 4 частково містить інформацію, що отримана в результаті аналізу літературних джерел. Краще подібну інформацію представляти або у розділі 1, де власно і аналізується стан досліджуваної проблеми шляхом вивчення фахової наукової літератури, або у розділі 5, де представляється узагальнення результатів власних досліджень та інших науковців.

3. Окремі рисунки і таблиці в дисертаційній роботі оформлені не за вимогами.

4. Існують орфографічні, лексичні, пунктуаційні огріхи.

Зазначенні дискусійні питання та зауваження не є принциповими та не знижують загальної позитивної оцінки, наукової та практичної значущості результатів дисертаційного дослідження.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Яанг Тангксун за темою «Сучасні тенденції розвитку важкої атлетики в Китаї з урахуванням світових і національних особливостей», є завершеним самостійним дослідженням, має наукову новизну, практичне значення, відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31.05.2019) і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її автор Яанг Тангксун заслуговує присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт.

Рецензент:

професор кафедри професійного,
неолімпійського та адаптивного спорту
Національного університету
фізичного виховання і спорту України,
доктор наук з фізичного виховання та спорту,
професор

І. О. Когут

Підпис Когут І. О. засвідчую

Вчений секретар
Національного університету
фізичного виховання і спорту України

Г. С. Машеренкова